

Complexnummer: 530191

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Sint Hubertus

Aantal complexonderdelen

7

Monumentnummers van complexonderdelen

523546, 523547, 523555, 523557, 530190, 530193, 530194

Woonplaats

Hoenderloo

Gemeente

Ede

Provincie

Gelderland

Locatie van het hoofdobject

Apeldoornseweg 258, 7351 TA te Hoenderloo

Complexomschrijving

Omschrijving van het complex

Buitenplaats 'Sint Hubertus' bestaande uit JACHTHUIS (1), HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG (2), DIENSTGEBOUW met WACHTHUISJE en TOEGANGSHEK(3A, 3B en 3C), BRUG (4), POMPHUISJE (5A), TOEGANGSTRAP MET KEERMUUR (5B) en GRAFTEKEN (6) De buitenplaats is gelegen tussen Otterlo en Hoenderloo ten oosten van het Otterlose zand op een moerassig terrein 'De Veentjes' en maakt deel uit van het landgoed Hoenderloo, met uitbreidingen, tegenwoordig het Nationaal Park de Hoge Veluwe.

De buitenplaats 'Sint Hubertus' kwam tot stand in de periode 1916-1920 in opdracht van het echtpaar A.G. Kröller en H.E.L.J. Kröller-Müller als onderdeel van het landgoed de Hoge Veluwe naar ontwerp van H.P. Berlage, (1914-1916) , H. van der Velde (ca. 1920 en 1935) en Mien Ruys (ca 1942).

Het landgoed de Hoge Veluwe is ontstaan vanaf 1909 door het opkopen en samenvoegen van stuifzanden, heidevelden, bossen en schrale bouwgronden door het Rotterdamse fabrikantenechtpaar Hélène Müller (1869-1939) en Anthony G. Kröller (1862-1941). De gronden waren in de eerste plaats bestemd voor de jacht en de ontwikkeling van landbouwgronden. De oude openbare wegen die over de gronden liepen werden afgesloten en op kosten van de heer Kröller omgeleid. Om het nieuw ontstane, ruim 6800 ha grote landgoed kwam een afrastering Nadat de plannen voor een groot huis voor bewoning en huisvesting van de kunstcollectie in Wassenaar niet van de grond kwamen, besloot het echtpaar te kiezen voor een huis op de Veluwe dat alleen geschikt was voor bewoning. Voor de kunstcollectie was inmiddels de bouw van een afzonderlijk museum voorzien. Deze door het echtpaar gecreëerde

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

nieuwe buitenplaats met bijbehorende tuinaanleg fungeerde in de eerste plaats als jachtgebied en buitenverblijf voor de familie en hun gasten. De begrenzing van de buitenplaats beperkt zich tot het huis en de bijbehorende tuinaanleg en de daarin gelegen onderdelen die een functioneel ruimtelijke relatie hebben met het jachthuis. De overige onderdelen van algemeen belang, gelegen op het landgoed de Hoge Veluwe, zijn als aparte objecten beschermd of behoren tot de kunstcollectie van het Kröller-Müller Museum.

Ten behoeve van de inrichting van het landgoed wist het echtpaar verschillende architecten, kunstenaars en kunstkenneren aan zich te binden. Met betrekking tot de buitenplaats 'Sint Hubertus' heeft de architect H.P. Berlage een belangrijke rol gespeeld bij het ontwerp voor het jachthuis en de tuin en het dienstgebouw. Berlage was exclusief in dienst van de firma Müller & Co van 1913 totdat hij ontslag nam in 1919. Hierna werd de Belgische architect H. van de Velde aangetrokken, die het huis voltooide en het ontwerp voor het pomphuisje leverde. Aangezien de bouw van het huis in 1916-1920 grotendeels gereed was, is de invloed van Van de Velde met name merkbaar in de ontwerpen voor het meubilair. Naast Berlage en Van de Velde hebben de kunstschilder B. van der Leck (1876-1985) en A. Hennig en de beeldhouwer J. Mendes da Costa (1863-1939) een belangrijke bijdrage geleverd aan het interieur. B. van der Leck gaf kleuradviezen en verzorgde het schilderwerk. A. Hennig ontwierp de glas-in-loodramen in de hal die vervaardigd zijn door de glazenier G. Heinersdorff van de firma Puhl & Wagner uit Berlijn. Tenslotte heeft de beeldhouwer Mendes da Costa een bijdrage geleverd aan divers beeldhouwwerk, verwerkt in het gebouw en het park.

Het huis was eigendom van de in 1909 opgerichte N.V. Wm. H. Müller & Co's Algemene Exploitatie Maatschappij waardoor, na de economische crisis met als gevolg financiële moeilijkheden, het beheer van alle kunstwerken en de meubilering van het jachthuis in 1928 werd overgedragen aan de Kröller-Müller Stichting. In 1935 werd het gehele landgoed, inclusief jachthuis, verkocht aan de Stichting Het Nationale Park de Hoge Veluwe waarna de Kröller-Müller Stichting het huis ging huren. Het echtpaar heeft het huis bewoond tot hun overlijden, waarna het door de Staat werd gepacht.

Mevrouw Kröller gaf naar alle waarschijnlijkheid de legende van St. Hubertus mee als iconografisch programma voor de bouw van het huis met de bijbehorende symmetrische tuinaanleg. Sint Hubertus leidde voor zijn bekering een werelds leven en was fervent jager. Tijdens een van zijn jachtpartijen verscheen een hert met een kruis in zijn gewei. Hij kwam daardoor tot inkeer en koos een kerkelijke loopbaan. De kunstzinnige en levensbeschouwelijke aspiraties van de opdrachtgevers zijn van grote invloed geweest op de totstandkoming van de buitenplaats en het landgoed.

Het jachthuis naar ontwerp van H.P. Berlage, bevindt zich aan de noordzijde van het landgoed de Hoge Veluwe. Het bakstenen bouwwerk met een hoge middentoren en diagonaal vooruitspringende zijvleugels is gesitueerd aan een grote vijver en wordt geflankeerd door bij de architectuur behorende tuinen. Het interieur is in de oorspronkelijke staat bewaard en vertoont de voor Berlage kenmerkende toepassing van geglazuurde en gekleurde baksteen. Aan de noordoostzijde bevindt zich de entree aan een achzijdig binnenhof, omsloten door de noordoostgevel van het hoofdblok, de twee geknikte vleugels, de toegangshekken en het achtergebouw (hondenverblijf, fietsenstalling, berging). Aan de waterzijde een lange keermuur met aan de uiteinden een identiek rond paviljoen.

Ten noorden van het huis bevindt zich aan de Apeldoornseweg het dienstgebouw met wachthuisje en hekwerk, gebouwd naar ontwerp van H.P. Berlage aan de meest noordelijke rand van het landgoed. Het bijna U-vormige dienstgebouw heeft een veelhoekig ommuurd voorplein, waarin een klein wachthuisje in dezelfde stijl is opgenomen, alsmede een monumentale dienstingang met toegangshek. Het terrein is afgescheiden van de omgeving door lage en hoge muren en hekwerken, die tevens de verschillende onderdelen met elkaar verbinden. In het dienstgebouw was naast een personeelswoning een koetshuis met paardenstallen, een batterij voor het jachthuis en een bedrijfsruimte ondergebracht. Ontworpen was ook een treinstation, dat haaks op het gebouw was

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

geprojecteerd. Dit station is nooit gerealiseerd.

Het gebied tussen het dienstgebouw en het huis is dicht begroeid met dennenbomen. Aan de zuidoostzijde van het dienstgebouw bevindt zich in dit bos, nabij de kruising van de Hertjesweg met het fietspad, het grafteken van het hondje 'Schufferl' (schurkje), de teckel van Sam van Deventer.

In tegenstelling tot het formele symmetrische karakter van de tuinaanleg aan weerszijden van het huis kenmerkt de tuinaanleg buiten de directe omgeving van het huis zich door een landschappelijke aanleg, bestaande uit een open vlakte aan de zuidzijde van het huis waarvan het aanzicht sterk wordt bepaald door de landschappelijk gegraven vijver. De vijver is langgerekt en strekt zich uit naar het zuiden en zuidwesten. De noordzijde van het huis kent een dichte begroeiing bestaande uit bomen waartussen de gebogen lanen. De rechte lanen die leiden naar de toegangshekken van het huis hadden voorheen (circa 1930) eveneens een slingerend verloop.

Aan de laan aan de oostzijde van het huis bevindt zich het 17de-eeuwse beeld Flora van Rombout Verhulst, dat na het overlijden van het echtpaar hier is gesitueerd en om die reden geen onderdeel uitmaakt van de door het echtpaar Kröller-Müller gevormde buitenplaats. Het beeld behoort tot de kunstcollectie van het Kröller-Müller Museum. Hetzelfde geldt voor de Raadsman (1920-1924), een beeld vervaardigd door J. Mendes da Costa in opdracht van mw. Kröller-Müller ter nagedachtenis aan president Steijn. De raadsman, ook wel de 'Filosoof' genoemd, bevond zich oorspronkelijk in de binnentuin van het oudste gedeelte van het Kröller-Müller Museum. Het beeldhouwwerk behoort als object tot de kunstcollectie van het Kröller-Müller Museum, waardoor het reeds beschermd is als kunstobject.

Rondom de vijver lopen gebogen paden en wegen. Aan de oostzijde van de vijver bevindt zich langs het pad drie banken (oorspronkelijk uit ca. 1920) georiënteerd op het water. De banken bestaan uit horizontale houten delen tussen bakstenen pijlers die tevens als arMLEuning fungeren

Aan de zuidzijde van de vijver, op enige afstand van de Kronkelweg bevindt zich het pomphuisje (1923) naar ontwerp van H. van de Velde, aan drie zijden omsloten door rododendrons. Het gebouwtje is georiënteerd op en toegankelijk vanaf de Kronkelweg (west) via een recht zandpad met aan de achterzijde (oost) van het gebouw een moerasgebied. Het begin van het zandpad wordt gemarkeerd door een gemetselde bakstenen trap. Het object staat bekend als de 'watertoren', maar is in feite een pomphuisje dat oorspronkelijk door windkracht werd aangedreven. De ijzeren windmolen was van een Amerikaans type. Het huisje had als functie het oppompen van water om het waterpeil van de vijver van het nabijgelegen jachtslot St. Hubertus te regelen. Toen de molen echter overbodig bleek, werd de ijzeren windmolen ontmanteld en bleef het huisje over.

Daar waar de Kronkelweg over de verbindingssloot heengaet bevindt zich de bakstenen brug (1919-1920) naar ontwerp van H.P. Berlage. Het vijvergedeelte aan de westzijde van de brug wordt omsloten door rododendrons. Aan de oostzijde van de brug bevindt zich de langgerekte vijver met aan het hoofdeinde het jachthuis. Berlage ontwierp de brug als een van zijn laatste werken in dienst van de firma Wm H. Müller & Co in Den Haag.

Omgrenzing van het complex

Aan de noordzijde wordt de buitenplaats begrensd door de Apeldoornseweg, aan de oostzijde gedeeltelijk door de Hertjesweg en aan de zuidwestzijde grotendeels door de Kronkelweg. De omgrenzing van de buitenplaats, alsmede de situering van de complexonderdelen staan op de bij de bescherming behorende kaart aangegeven.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering van het complex

De buitenplaats 'Sint Hubertus' is van algemeen cultuur-, architectuur-, en tuinhistorisch belang:

- wegens de ouderdom
- wegens de cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van de kunstzinnige en levensbeschouwelijke aspiraties van de opdrachtgevers
- wegens innovatieve waarde als realisatie van een nieuwe buitenplaats in opdracht van een fabrikant
- wegens de architectuurhistorische waarde als bijzonder belang van de buitenplaats voor de geschiedenis van de architectuur
- wegens de architectuurhistorische waarde als bijzonder belang van de buitenplaats voor het oeuvre van H.P. Berlage, H. van de Velde, B. van der Leek en A. Hennig
- wegens de architectuurhistorische waarde als belang wegens de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp
- wegens de architectuurhistorische waarde als belang wegens het bijzondere materiaalgebruik en/of de ornamentiek
- wegens de tuinhistorische waarde als bijzonder belang van de buitenplaats voor de geschiedenis van de tuinarchitectuur
- wegens de functioneel-ruimtelijke samenhang tussen de diverse onderdelen van de buitenplaats
- als bijzondere betekenis van de buitenplaats voor het aanzien van een streek
- wegens de gaafheid van het ontwerp, van de samenstellende onderdelen in relatie tot de omgeving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 523546

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 juni 2007
Kadaster deel/nr	82933/198

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Hoenderloo	Ede	Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Otterlo	I			155

Omschrijving**

Inleiding

POMPHUISJE als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' in 1923 gebouwd naar ontwerp van H. VAN DE VELDE in opdracht van het echtpaar Krölller-Müller. De hoofdvorm sluit aan bij Egyptische voorbeelden, zoals bij die van mastaba's. De onderbouw bevindt zich, afgezien van het ontbreken van de ijzeren molen, in gave staat.

Omschrijving

Het POMPHUISJE dat de onderbouw van een voormalige windmolen vormde, is een blokvormig bouwwerk, gebouwd op een vierkant terras en gedekt met een plat dak met een sterk overstek. De gevels lopen naar boven wat taps toe en zijn opgetrokken in baksteen, met grof behakte blokken natuursteen (Maulbronner zandsteen) gebruikt voor de plint, de gevelhoeken, deuromlijsting en de rechthoekige, opengewerkte attiekzône waarop het dak rust. De voorgevel bevat de ingang die aan de bovenzijde driezijdig is afgesloten en omgeven wordt door een zandstenen omlijsting, in de sluiting voorzien van een gestileerd gewei met kruis in het midden, het embleem van de hoge Veluwe. De zware metalen deur is voorzien van klinknagels en heeft afgeschuinde bovenhoeken. De deur heeft een veelhoekig drieruits raam. De rechterzijgevel, achtergevel en linkerzijgevel zijn blind. Het interieur is boven een hoge plint in zandsteen (blokverband) grotendeels witgepleisterd. Ook in de gevelhoeken is zandsteen toegepast evenals rond de deur en in de verhoogde, opengewerkte dakrand. Tegen elke wand staan twee steunberen. De vloer is van klinkers in halfsteensverband. In het midden van de ruimte bevindt zich een put, omgeven door een bakstenen opstand met een stalen draaihek en afdekrooster.

Waardering

POMPHUISJE (oorspronkelijk met windmolen) in 1923 gebouwd naar ontwerp van Van de Velde als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' van algemeen belang wegens:

- de architectuurhistorische waarde als een bijzonder voorbeeld van een pomphuisje dat oorspronkelijke werd aangedreven door een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

windmolen en dat opvalt door het bijzondere bouwtype, vormgeving en het bijzondere materiaalgebruik. De architectuur van het huisje sluit aan bij in deze tijd in belangstelling gerakende Egyptische bouwkunst en lijkt met name op die van Mastaba's. Het object is een markant voorbeeld binnen het oeuvre van Van de Velde.

- de stedenbouwkundige waarde wegens de situering in de nabijheid van de vijver als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus'

- de cultuurhistorische waarde als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' gerealiseerd door het echtpaar Krölller-Müller.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf

Monumentnummer*: 523547

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 juni 2007
Kadaster deel/nr	82934/22

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hoenderloo	Ede	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Otterlo	I			155

Omschrijving**

Omschrijving

Kleine BRUG (1919/1920) naar ontwerp van H.P. Berlage als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus'. De brug is opgetrokken in baksteen en aan de bovenzijde voorzien van leistenen afdekplaten. De brug overspant met een segmentboog het water, hierover ligt het brugdek dat aan weerszijden balustraden heeft die ter hoogte van de aanzet van de overspanning wat hoger zijn opgetrokken. Aan beide uiteinden bevinden zich haaks op de brug geplaatste keermuren.

Waardering

BRUG (1919/1920), onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' gebouwd naar ontwerp van Berlage van algemeen belang

- Van architectuurhistorische waarde als goed en gaaf voorbeeld van een kleine brug, die opvalt wegens de verzorgde expressionistische vormgeving en detaillering en zorgvuldig gebruikte materialen (baksteen).
- Wegens de ensemblewaarden in samenhang met de vijvers, tuin en het eveneens door Berlage gebouwde jachthuis.
- Van stedenbouwkundige waarde wegens de situering over de landschappelijke gegraven vijver als onderdeel van de tuinaanleg
- Van cultuurhistorische waarde als functioneel onderdeel van het buitenverblijf 'Sint Hubertus' gerealiseerd in opdracht van het echtpaar Kröller-Müller.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Weg- en waterbouwkundige werken	Brug(C)	Voetgangersbrug

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 523555

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 juni 2007
Kadaster deel/nr	82934/114

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>					
Hoenderloo	Ede	Gelderland					
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Apeldoornseweg	256			7351 TA	Hoenderloo		
Apeldoornseweg	250			7351 TA	Hoenderloo		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>			<i>Grondperceel</i>	
Otterlo	I					54	
Otterlo	I					155	

Omschrijving**

Inleiding

Het dienstgebouw en het wachthuisje kenmerken zich in tegenstelling tot de stijl van het jachthuis, door een op Frank Lloyd Wright geïnspireerde, sterk horizontaal gerichte hoofdvorm met platte daken en een verzorgde detaillering in metselwerk in combinatie met gepleisterde geveldelen. Thans is het gebouw in gebruik als kantoor van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. In de loop der jaren zijn oorspronkelijke elementen verdwenen zoals een deel van de originele vensters en deuren.

Omschrijving

Het DIENSTGEBOUW heeft een ongeveer U-vormige plattegrond en telt één bouwlaag in het middengedeelte en twee bouwlagen in de beide zijvleugels. Alle bouwdelen zijn gedekt met een plat dak met een breed overstek. Op het dak van de garage bevinden zich glaskoepels. De gevels hebben een anderhalfsteens hoog trasraam in verticaal metselwerk, en zijn opgetrokken in meerkleurige baksteen, gemetseld in halfsteensverband. Op de gevelhoeken zijn gestapelde strekken toegepast. De verdiepingsscheiding is gemarkeerd door een rollaag. Het bovenste deel van de gevels is witgepleisterd, op de overgang hiernaar is de gevel met een uitkragende tandlijst tussen rollagen afgezet. In gevels zijn houten en stalen ramen toegepast en houten deuren. De ramen hebben aan de onderzijde lekdorpels in de vorm van betonnen tegels. Aan de bovenzijde worden de ramen met een rollaag afgesloten. De muuropeningen in het witgepleisterde gedeelte hebben rondom eenzelfde lijst van tandlijsten tussen rollagen. De voorgevel van het teruggelegen middenvolume heeft in het midden schuifdeuren (paneeldeuren) met elk een zeshoekig spleetvenster, tussen uitgemetselde pilonen. De deuropening is omgeven door getrapte dagkanten. Aan weerszijden bevinden zich in een iets terugliggend

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gevelvlak, liggende vensteropeningen met stalen valramen (3 maal vierruits). In beide gevelhoeken zijn entrees in een overhoeks gevelvlak geplaatst. De linker deur is nieuw. De rechter deur is oorspronkelijk, een paneeldeur met glasindeling onder tweeruits bovenlicht. De voorgevel van de rechter vleugel heeft in de eerste bouwlaag drie gekoppelde vierruits ramen evenals in de tweede bouwlaag. De voorgevel van de linkervleugel heeft in de eerste bouwlaag een modern raam en in de tweede bouwlaag een gekoppeld raam zoals rechts. De aan het binnenplein grenzende rechterzijgevel van de linker vleugel heeft hoog in de eerste bouwlaag vier liggende raamopeningen met zesruits stalen ramen. In de tweede bouwlaag bevindt zich een serie houten tweeruits ramen met siermetselwerk-omlijsting. In de derde as van links bevindt zich een laadluik. Boven en rechts van de aansluiting met het centrale volume bevinden zich ook ramen. De naar de binnenplaats gerichte linkerzijgevel van de rechter vleugel is in de eerste bouwlaag blind, en heeft in de tweede bouwlaag een serie vensters omgeven door siermetselwerk. Ook boven de aansluiting van het middenvolume bevinden zich vensters. De rechterzijgevel van de rechter vleugel heeft in de eerste bouwlaag van links naar rechts een vierruits venster, een terugliggende partij afgezet met een latei, een deur en twee vensters, een terugliggende partij, een deur en twee vensters en een terugliggende partij. In de terugliggende gedeelten bevinden zich de dienstwoningen, deze partijen hebben deuren en vensters, waarbij enkele vensters zijn vernieuwd. In de tweede bouwlaag bevinden zich omgeven door siermetselwerk een gekoppeld houten vierruits raam, een vierruits raam, twee maal gekoppelde vierruits ramen, een enkel vierruits raam en twee maal gekoppelde vierruits ramen. De linkerzijgevel van de linker vleugel heeft van links naar rechts in de eerste bouwlaag drie wat hoger in de bouwlaag geplaatste vensters, twee vensters, een klein venster en drie grotere vensters. In de tweede bouwlaag in de linker helft van de gevel bevinden zich vier vensters tussen aan elke zijde een smaller venster. Alle vensteropeningen zijn omgeven door siermetselwerk. De achtergevel heeft in het midden van het iets terugliggende middengedeelte een brede liggende vensteropening met valramen. Rechts bevinden zich twee vensteropeningen met achtruits en zesruits valramen en links een nieuw aangebracht venster. Geheel links bevindt zich nog een wat hoger in de bouwlaag geplaatst venster. Aan weerszijden hebben de hier aansluitende vleugels een rookkanaal dat door het overstek van het dak heen steekt. In de linker zijgevel bevindt zich een raam zoals beschreven. De achtergevel van de linker vleugel heeft in de eerste bouwlaag links een raam en rechts een deur. In de tweede bouwlaag bevinden zich twee ramen met siermetselwerk omgeven. De achtergevel rechts heeft in de eerste bouwlaag schuifdeuren zoals in de voorgevel, onder een 12-ruits bovenlicht. In de tweede bouwlaag bevinden zich drie gekoppelde houten ramen. Het interieur bezit nog oorspronkelijke elementen zoals de in geglazuurde baksteen uitgevoerde wanden, voorzien van een decoratieve bovenrand.

Het WACHTHUISJE is opgetrokken in eenzelfde stijl als het dienstgebouw, en is een klein gebouwtje op rechthoekige grondslag, gedekt door een plat dak met breed overstek. De daklijst en het overstek zijn witgepleisterd. De gevels zijn opgetrokken in meerkleurige baksteen gemetseld in halfsteens verband en hebben een laag trasraam in verticaal metselwerk. Een rollaag deelt de gevel iets boven de helft. Aan weerszijden sluiten dwarsmuurtjes aan. De rechterzijgevel is blind. In het verlengde van de voorgevel sluit hier een laag muurtje aan. De achtergevel heeft in het midden een liggende vensteropening met twintigruits stalen raam, met bakstenen afzaat aan de onderzijde. De bovendorpel sluit tegen de gepleisterde daklijst aan. Rechts van het raam bevinden zich enkele ventilatieopeningen. De linkerzijgevel is blind. In het verlengde van de voorgevel sluit het hekwerk van de dienstentree aan.

Het TOEGANGSHEKWERK is aan de zijde van het park, tussen dienstgebouw en wachthuisje nog oorspronkelijk aanwezig - aan de andere zijde is het gereconstrueerd - en bestaat uit twee grote bakstenen hekpijlers, waartussen zich draaihekken bevinden. Aan weerszijden van deze hekpijlers bevinden zich smeedijzeren vaste hekken tussen gemetselde pijlers. Deze hekwerken sluiten tegen de gevels van wachthuisje en van het dienstgebouw aan. De hekpijlers zijn in baksteen gemetseld, en verlevendigd met trapsgewijze verspringingen in het metselwerk. Op de pijlers liggen dunnen lagen hardsteen ter afsluiting. De twee vleugels zitten vast aan smeedijzeren kolommen, die via tussenhekken met de bakstenen pijlers verbonden zijn. De ijzeren kolommen worden afgesloten met

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

een smalle in het smeedwerk opgenomen lantaarn. De draaihekken en de vaste hekken zijn gevuld met geometrisch smeedwerk. De hekpijlers van de vaste hekken zijn eenvoudiger uitgevoerd. De smeedijzeren hekwerken zijn groen geschilderd.

Waardering

DIENSTGEBOUW, met WACHTHUISJE en TOEGANGSHEK naar ontwerp van Berlage als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' van algemeen belang:

- van architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een dienstwoning met wachthuisje en toegangshek, gebouwd naar ontwerp van Berlage in het begin van de twintigste eeuw. Het dienstgebouw vormt samen met het wachthuisje en het toegangshek één geheel rond een ommuurde binnenhof, en lijkt hierbij op het concept van het jachthuis. Het dienstgebouw en het wachthuis kenmerken zich door Wrightiaanse invloeden en voorts door het gebruik van baksteen in combinatie met pleisterwerk. In gedeelten van de ommuring en in het toegangshekwerk valt het expressieve baksteengebruik op (uitmetselingen) en het decoratieve smeedwerk, waarin lantaarns zijn verwerkt.

- Wegens zorgvuldig materiaalgebruik, constructie en detaillering

- Wegens de ouderdom

- Van stedenbouwkundige waarde als onlosmakelijk en structurerend onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus', waarbinnen het dienstgebouw met toegangshek en wachthuisje een belangrijk beeldbepalend element vormen en een van de hoofdtoegangen markeert naar het landgoed.

- Van cultuurhistorische waarde wegens de typologie van het gebouw als dienstgebouw met personeelwoning, koetshuis met paardenstallen, batterij voor het jachthuis en bedrijfsruimte en als zodanig functioneel onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus'.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Dienstwoning(K4)

Monumentnummer*: 523557

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	03 februari 2003
Kadaster deel/nr	82934/174

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hoenderloo	Ede	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Otterlo	I			155

Omschrijving**

Omschrijving

GRAFTEKEN als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' als markering van de overleden en begraven teckel genaamd 'Schufterl' (schurkje). Schufterl was de teckel van Sam van Deventer, directeur van 1 van de afdelingen van de fa Müller & Co, Van Deventer had zijn eigen appartement in het jachthuis van het echtpaar Kröller-Müller. Het GRAFTEKEN is een eenvoudige, rechthoekige stèle uit Maulbronner hardsteen, met geheel vlakke zijden. Aan de voorzijde is de naam van het hondje aangebracht, in blokvormige letters in hoog reliëf boven aan de steen. Waardering GRAFTEKEN voor 'Schufterl' als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' van algemeen belang wegens

- de kunsthistorische waarde als goed voorbeeld van een huisdierengraf, voorzien van een kleine sobere grafsteen. De steen kenmerkt zich door een zeer eenvoudige vormgeving, met een voor de bouwtijd typerende belettering.

- de landschappelijke waarde wegens de solitaire ligging van het object langs een weg op de buitenplaats, waar het een bijzondere waarde vertegenwoordigt.

- de cultuurhistorische waarde als onderdeel van de buitenplaats gerealiseerd door het echtpaar Kröller-Müller.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Uitvaartcentra en begraafplaatsen	Begraafplaats en -onderdelen	Dierengraf

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 530190

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 juni 2007
Kadaster deel/nr	82884/166

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hoenderloo	Ede	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Otterlo	I			26

Omschrijving**

Omschrijving

In het park 'De Hoge Veluwe' gelegen JACHTHUIS/ BUITENVERBLIJF/ LANDHUIS, onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus', naar ontwerp van H.P. Berlage (1914-1920) in opdracht van het echtpaar A.G. Krölller en H.E.L.J. Krölller-Müller. De bouw van het huis is uitgevoerd door de Haagse firma Nederlandsche Aannemings Maatschappij v/h H.F. Boersma. Architect H. van de Velde heeft, na het vertrek van Berlage in 1919, de werkzaamheden voltooid. Naast Berlage en Van de Velde hebben de kunstenaars B. van der Leck en professor A. Hennig uit Bunzlau een belangrijke bijdrage geleverd. B. van der Leck is verantwoordelijk voor de afwerking van de binnenruimten. A. Hennig ontwierp de glas-in-loodramen in de hal. Verschillende beeldhouwwerken zijn vervaardigd door J. Mendes da Costa en behoren tot de kunstcollectie van het Krölller-Müller Museum.

Het huis bestaat uit een rechthoekig hoofdblok met een toren en twee vleugels. De belangrijkste woonvertrekken bevinden zich in het hoofdblok aan de vijverzijde (zuidwestgevel). Aan de hofzijde bevindt zich de entree aan een achzijdig binnenhof, omsloten door de noordoostgevel van het hoofdblok, de twee geknikte vleugels, de toegangshekken en het achtergebouw (hondenverblijf, fietsenstalling, berging). De vleugels bevatten de slaap-, logeer- en dienstvertrekken. De binnenhof van het jachthuis is achzijdig en wordt gevormd door een ruitvormig plein met afgeschuinde hoeken. De hof is bereikbaar via twee hekken. De vloer bestaat uit bakstenen klinkers met langs de gevels, op de vluchtheuvel en de buitenkennel estriken. Centraal in de symmetrische gevel aan de hofzijde bevindt zich op de begane grond de ingang in een inpandig portiek onder een luifel. De gevel op de verdieping ligt terug. Aan weerszijden van de entreepartij bevindt zich een vleugel bestaande uit een bouwlaag, die met een knik de binnenhof omsluit. Centraal in de gevel bevindt zich een fors dakhuis. Aan de uiteinden van de gevels twee knikken die aansluiten op de muren en hekken die vervolgens weer aansluiten op het tegenover de ingang gelegen achtergebouw. In de muren zijn banken en reliëfs aangebracht. Het centrale deel van de symmetrische gevel aan de vijverzijde bestaat uit twee bouwlagen met op de begane grond zeven regelmatig verdeelde vensters met aan weerszijden een uitgebouwde veranda. Het terras tussen de veranda's wordt overkapt door een pergola. Op de verdieping bevinden zich eveneens zeven regelmatig verdeelde vensters met aan weerszijden een balkon, bereikbaar via een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

deur met zijramen. De gevel wordt afgesloten door een schilddak, waarachter de toren zich bevindt. Aan de kopse kanten van de vijverzijde is een halfronde kamer uitgebouwd, afgesloten door een half rond dak dat door een lage dakkapelstrook wordt doorbroken. De linkerkamer heeft een hoog in de gevel geplaatste reeks vensters, de rechter heeft omlopende vensters met dezelfde hoogte als die van de huiskamer. De zuidoostgevel is het gedeelte waar zich de voormalige privé vertrekken van het echtpaar Kröller-Müller bevinden. De gevel is, zij het spiegelbeeldig, vrijwel identiek aan de noordwestgevel. Uiterst links bevindt zich een halfronde theekamer gevolgd door de rechte zijde van het hoofdblok met op de begane grond, de in 1918 toegevoegde erker aan de zitkamer van mevrouw. Op de verdieping bevindt zich het brede dakhuis van de voormalige linnenkamer met daarboven de dakkapel van de biljartkamer. Rechts van de rechte gevel van het hoofdblok een hoge bouwmassa met balkon waarna de gevel wand schuin naar voren buigt ter hoogte van de zitkamer van mijnheer. Op de verdieping wederom een breed dakhuis, ditmaal van de vroegere kinderspeelkamer. De gevel buigt weer af, bestaande uit twee bouwlagen met hoekbalkons. De gevel eindigt in een laag, ondiep gedeelte dat aansluit op de muur en het hek die de binnenhof omsluiten. De noordwestgevel is, zij het in spiegelbeeld, vrijwel identiek aan de zuidoostgevel met uiterst links de korte kant die aansluit op de muur en het hek die de binnenhof omsluiten, een korte gevel, de lange gevel met dakhuis schuin ten opzichte van het hoofdblok en het hoofdblok zelf met een dakhuis. Uiterst rechts een halfronde rookkamer. De rijzige toren met vierkante plattegrond wordt afgesloten door een zadeldak. De toren staat ten opzichte van de bouwmassa vrij vanaf niveau 3. Op dat niveau bevindt zich aan de vijverzijde een driezijdig uitgebouwd trappenhuis met aan de zijkanten een driehoekige loggia. Ter hoogte van de niveaus 4 tot en met 6 zijn de gevels ongeleed en blind, met uitzondering van de schoorsteen aan de hofzijde en een smal, doorlopend venster aan de vijverzijde. Ter hoogte van niveau 7 kraagt de toren op de hoeken iets uit en is daar van smalle vensters voorzien. Niveau 8 bevat de torenkamer, voorzien van kleine hoekbalkons en aan alle zijden van glas, behalve ter plaatse van de schoorsteen en de trap. In de topgevel aan de vijverzijde is een gestileerde voorstelling een hertengewei met kruis. De gevels, vooral de oostgevel, hebben te lijden gehad van een mitrailleurbeschieting in september 1944. Het achtergebouw bestaande uit een bouwlaag is voorzien van een rechthoekige plattegrond met twee korte, schuin geplaatste vleugels. Aan de voorzijde is een buitenkennel voor honden omsloten door een hek. Centraal bevinden zich de toegangen tot de binnenkennel met daarboven een klok. Aan weerszijden van het hondenverblijf bevindt zich een berging met aan de achterzijde een autostandplaats. Aan de korte zijden bevindt zich een opening. Aan de vijverzijde bevindt zich een lange bakstenen keermuur met leistenen afdekking, die zich aan weerszijden van het huis uitstrekt met aan de uiteinden daarvan een identiek paviljoen. De paviljoens bestaan uit een lage bakstenen voet en een omlopende vensterstrook die slechts wordt onderbroken door de schoorsteen en de glazen ingangspartij die is georiënteerd op het huis. De paviljoens worden afgesloten door een rond tentdak gedekt met leien. Het interieur vormt samen met het exterieur een totaalconcept, waarbij het ontwerp voor de afwerking van de wanden is vervaardigd door B. van der Leck, het glas-in-loodwerk door A. Hennig en het meubilair zowel door Berlage als Van de Velde.

Waardering

JACHTHUIS/ BUITENVERBLIJF/ LANDHUIS als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus', naar ontwerp van H.P. Berlage in 1914-1916 van bijzonder architectuurhistorisch, cultuurhistorisch en stedenbouwkundig belang:

- wegens de gaafheid,
- wegens de belangrijke plaats die het jachthuis inneemt in de Nederlandse architectuurgeschiedenis,
- wegens de plaats in het oeuvre van de architect Berlage en Van de Velde en de kunstenaars B. van der Leck en A. Hennig

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- wegens de kwaliteit van het ontwerp,
- wegens de kwaliteit van het materiaalgebruik,
- wegens de kwaliteit van het interieur en onderdelen,
- wegens de uiting van de verwezenlijking van de kunstzinnige en levensbeschouwelijke aspiraties van de opdrachtgevers.
- wegens de architectuurhistorische waarde van het jachthuis als totaalconcept waarbij het gebouw, de inrichting en de afwerking van het interieur compleet met stoffering, meubilering en accessoires wegens de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur ineen hand is ontworpen en op elkaar is afgestemd.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

Landhuis

Monumentnummer*: 530193

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 juni 2007
Kadaster deel/nr	82885/12

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hoenderloo	Ede	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Otterlo	I			155
Otterlo	I			26
Otterlo	I			54

*Omschrijving***

Omschrijving

Historische TUIN- EN PARKAANLEG als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' naar ontwerp van H.P. Berlage gerealiseerd in de periode 1915-1920. De tuinaanleg is te onderscheiden in de formele, symmetrische aanleg direct rondom het huis en een meer landschappelijke aanleg rondom de speciaal gegraven vijver. De formele tuinaanleg aan weerszijden van het huis sluit aan bij de symmetrische opzet van de architectuur van het huis, de paviljoens en de keermuur. De oudste foto's laten een rechthoekig padenverloop zien en gesproken wordt van een invulling met rozen. Na de Tweede Wereldoorlog gaf Mien Ruys beplantingsadviezen, onder andere voor de Meditatietuin ten zuidoosten van het jachthuis, waar het beeld De Raadsman van Mendes da Costa staat opgesteld. In tegenstelling tot het formele symmetrische karakter van de tuinaanleg aan weerszijden van het huis kenmerkt de tuinaanleg zich buiten de directe omgeving van het huis door een landschappelijke aanleg bestaande uit een open vlakte aan de zuidzijde van het huis waarvan het aanzicht sterk wordt bepaald door de landschappelijk gegraven vijver. De vijver is langgerekt en strekt zich uit naar het zuiden en zuidwesten. De vijver had mede tot doel het gebouw erin te laten spiegelen. Het gedeelte aan de noordzijde van het huis kent een dichte begroeiing bestaande uit bomen waartussen de gebogen lanen. De omstreeks 1930 naar ontwerp van Henry van de Velde rechtgetrokken lanen leiden naar de toegangshekken van het huis.

Voor de beplanting rondom de vijver werd gebruik gemaakt van een afwisselende beplanting van blauwe of zilverachtige coniferen met lichte en donkergroene naalden, mede op advies van Th. C. Oudemans, eigenaar van het landgoed Schovenhorst tussen Putten en Garderen.

Waardering

Historische TUIN- EN PARKAANLEG als onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus' is van algemeen belang:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- wegens de gaafheid,
- wegens de plaats in de Nederlandse tuingeschiedenis,
- wegens de plaats in het oeuvre van Berlage,
- wegens de kwaliteit van het ontwerp
- als onderdeel van het totaalconcept en de relatie met de overige onderdelen van de buitenplaats
- wegens de symmetrische opzet van de tuinen rondom het huis en het landschappelijke karakter van het daarom gelegen park

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

Monumentnummer*: 530194

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 juni 2007
Kadaster deel/nr	82885/7

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hoenderloo	Ede	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Otterlo	I			155

Omschrijving**

Omschrijving

Bakstenen TOEGANGSTRAP met keermuur. Voor het pomphuisje ligt een pad waarin een TOEGANGSTRAP van vier treden die tussen gemetselde muren en keermuren liggen, afgesloten met een rollaag. De muren worden door bakstenen pijlers beëindigd. De toegangstrap is tegelijkertijd met het pomphuis ontworpen (1923) door H. van de Velde.

Waardering

TOEGANGSTRAP, gebouwd in 1923 naar ontwerp van H. van de Velde, van belang

- Wegens zorgvuldig materiaalgebruik, constructie en detaillering

- Wegens de ouderdom

- Van stedenbouwkundige waarde wegens de situering in de nabijheid van de vijver als onlosmakelijk en structurerend onderdeel van de buitenplaats 'Sint Hubertus', waarbinnen het pomphuis met toegangstrap een belangrijk beeldbepalend element vormt.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Tuin, park en plantsoen	Trappartij

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument